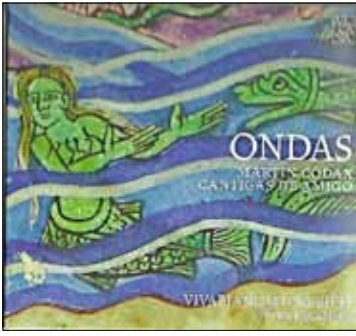


CD MIDDELEEUWS

Troubadour of jongleur?
Martin Codax

De zee beroerde altijd al dichters en kunstenaars. Dat leert ons ook deze schitterende cd met middeleeuwse liefdesliederen uit Galicië, de regio in het noorden van Spanje. *Ondas* (de golven) is een cyclus die bestaat uit zeven liederen waarin een vrouw worstelt met haar verlangen naar de afwezige geliefde overzee. Misschien is hij zeevaarder of kruisridder. We weten het niet. Ze bidt en verneemt dat hij gezond en wel zal terugkeren.

Deze *Cantigas de amigo* zijn van de hand van een auteur die Martin Codax heette en die halweg de dertiende eeuw leefde, wellicht in Vigo. Voor het gemak vermengen we vandaag de termen troubadour en minstrel.

Troubadours hoorden aan het hof en waren zelf vaak van edele afkomst. Hertog Willem van Aquitanië (1070-1126) is de eerste troubadour wiens naam bekend is gebleven. Troubadours bezongen dus met grote vrijheid en met veel onverwachte wendingen de grote zaken des levens. In de hoge middeleeuwen en onder edelen betekende zulks het hoofse, onvervulde liefdesverlangen, moederliefde die ongemerkt uitdraait op liefde tot de Moeder

Gods en ook wel oproepen tot manhaftige strijd.

In de stedelijke omgeving, op de markten en kermissen heetten de zangers en musici anders. *Juglars* (jongleurs) waren rondreizende zangers die ook voor spektakel zorgden. Meestal schreven *juglars* en *menestrels* zelf geen liederen, maar voerden ze volksmuziek of muziek van de troubadours uit. Van Martin Codax weten we dat hij niet van adellijke afkomst was en dus wellicht zijn kost verdiende als jongleur of minstrel.

De vertolking op deze cd is het werk van twee knappe muzikanten: de zangeres met de welluidende stem Vivabiancaluna Biffi, die ook de viola d'arco (een soort gamba) bespeelt, en fluitist Pierre Hamon, die een hele reeks middeleeuwse fluiten laat weerklinken. Het programma omvat zeven *cantigas de amigo* van Martin Codax die worden ingeleid en afgesloten met twee *cantigas de amor* van andere auteurs. Na elk lied volgt ook telkens een instrumentale reflectie of interludium.

Deze *Ondas* is een cd die waarlijk ontroert en naar dewelke je vaak zult teruggrijpen. (JC)

Martin Codax, *Ondas* (uit *Cantigas de Amigo*), door Vivabiancaluna Biffi (viola d'arco) & Pierre Hamon (fluit), ARCANA (distributie Outhere Music), A390, 23 euro.

CD KLASSIEK

Vaders sporen
Franz Xaver Mozart

Componisten met een onsterfelijke vader hebben het niet onder de markt, kijk maar naar de zonen van Johann Sebastian Bach. Nog droeviger is het lot van Franz Xaver Mozart (1791-1844), de jongste zoon van Wolfgang Amadeus en zelf een niet ongetalenteerd pianist en componist. Franz Xaver kreeg les van niemand minder dan Antonio Salieri, zijn vaders grote concurrent. Vandaag kent niemand nog zoonlief.

Aan het begin van de negentiende eeuw oogstte hij wat roem als concertpianist en schreef hij een oeuvre bij elkaar van dertig werken. Anders dan zijn vader was Franz Xaver introvert. Ook

vergeleek hij zich onophoudelijk met zijn geniale vader. Een groot deel van zijn carrière was hij muziekleraar in Lemberg, vandaag Lviv in Oekraïne en destijds een deel van Oostenrijk-Hongarije. Franz Xaver leefde er samen met een minnares, maar had zelf geen kinderen. Met hem stierf de directe lijn van de Mozarts uit.

Zijn pianowerk is hoe dan ook schatplichtig aan dat van de rijpere Wolfgang Amadeus. Het wordt zelden uitgevoerd of opgenomen. Gelukkig is er nu deze opname van twee pianoconcerto's uit 1809 en 1819. En je zou zweren dat het Mozart is... (EDS)

Franz Xaver Mozart & Muzio Clementi, *Piano Concertos*, door Howard Shelley (piano) & het Sinfonieorchester St. Gallen onder leiding van Howard Shelley, Hyperion, CDA68126, 23 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

Altijd naar God
James Martin

De Amerikaanse jezuïet James Martin leeft in Manhattan, New-York en schrijft voor het jezuïetenblad *America*. Daarnaast is hij een graag geziene gast in tal van comedyprogramma's in de Verenigde Staten. Hij is een voorbeeld van een geestelijke die zich zonder blozen stort in de wereld van de hedendaagse cultuur en

die ook ernstig neemt. Tegelijk is hij scherp voor het antikatholieke karakter van de grote media en de ontspanningscultuur.

De voorbije jaren groeide de uitgeverij van de norbertijnen van Averbode uit tot de huisuitgeverij van de Vlaamse en Nederlandse jezuïeten. Niet verwonderlijk brengt Averbode dan nu de vertaling op de markt van Martins turf (465 bladzijden) *Het jezuïetenantwoord op (bijna) alle vragen*, dat oorspronkelijk verscheen in 2010.

De titel is ambitieus. Hebben de jezuïeten echt op alles een antwoord? Of klopt het niet wat een klassieke katholieke mop stelt, namelijk dat een vraag aan drie jezuïeten leidt tot vier antwoorden? Pater Martin speelt met onze voeten. Zijn boek is geen antwoord om alles te verstaan – vandaar het 'bijna' in de titel – maar veeleer een gids om te leren ontdekken hoe je God kunt vinden in elke dimensie van je leven. Hoe God in alles en in iedereen

kan worden gevonden. Alles kan worden geopend voor God.

Pater Martin leidt de lezer eerst binnen in de bronnen van de ignatianaanse spiritualiteit en haar traditie van gebed die erop gericht is contemplatief in de actie te zijn. Zijn betoog is gekruid met scènes uit de hedendaagse cultuur en met ervaringen uit Martins eigen geestelijke levensweg. Dat maakt dit boek dan ook leesbaar en authentiek, ook al is het doel altijd God. (EDS)

James Martin, *Het jezuïetenantwoord op (bijna) alle vragen. Spiritualiteit voor het echte leven*, Altiora, Averbode, 2016, 464 blz., 23 euro, ISBN 978 90 317 4196 0.

BOEK CULTUUR

Kartonnen kathedraal
Marc Kushner

Voor de inmiddels beroemde reeks TED boeken – TED staat voor *Technology, Entertainment, Design* en richt zich op innovatie – selecteerde de Amerikaanse architect Marc Kushner

honderd inspirerende hedendaagse gebouwen uit zeven werelddelen die inspireren omdat ze nieuwe vragen oproepen. Kun je leven in een geprint huis? Hoe klein kun je wonen? Kun je een stad verven met gras?

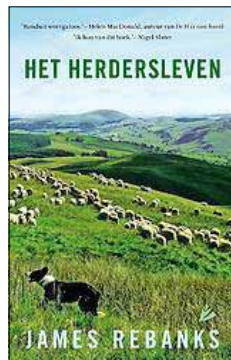
Architectuur betekent vandaag meer dan gebouwen. De honderd voorbeelden getuigen van branie en verwondering. Soms durven de architecten ver te gaan in het gebruik van materialen. Een voorbeeld uit Spanje: een groep architecten groef een gat, stopte dat vol met hooi en goot er beton omheen. Een kalf at vervolgens het hooi op en wat overbleef was een afschuwelijk, maar fascinerend gebouwtje.

Is het omdat de auteur uit een joods-orthodox milieu stamt, dat maar twee hedendaagse kerkgebouwen werden opgeno-

men? Kushner zelf zegt dat de honderd een uiterst subjectieve keuze zijn. Toch blijven kerken geliefd bij architecten. Kushner had ook de veldkapel bij Bonn van Peter Zumthor kunnen nemen, opgetrokken in uitgebrand beton. Wel koos hij de kartonnen kathedraal in Christchurch, Nieuw-Zeeland. Voorwaar een ecologisch bouw materiaal. (EDS)

Marc Kushner, *De toekomst van architectuur in 100 gebouwen*. TED Origineel, Davidsfonds, Leuven, 2016, 166 blz., 14,95 euro, ISBN 978 90 5908 732 3.

BOEK NON-FICTIE

Mensen en schapen
James Rebanks

En romantisch en wild landschap dat wandelaars en kunstenaars ten diepste inspireert. Zo hoort de jonge James Rebanks zijn leerkracht in de dorpschool het Noord-Engelse Lake District beschrijven. Een kwarteeuw later vertelt hij in de inleiding van zijn eerste boek hoe dat hem danig in de war bracht en zelfs opstandig maakte. Het Lake District was immers ook de plek waar zijn familie al eeuwenlang schapen kweekte, hooide in de vallei, muren bouwde op het gemeenschappelijke land in de hoogvlakte en her-

dershonden opleidde, maar dat leek niemand te zien.

Met *Het herdersleven* laat hij die frustratie achter zich, want hij vertelt gewoon zelf het vaak vergeten verhaal van de mensen en dieren die het landschap vormgeven. Hij begint met een zomertaferel, de andere herders en hijzelf die met hun honden de kudden van de hoogvlakte drijven om de schapen te scheren, en beschrijft vanaf daar poëtisch en gedetailleerd hoe elk seizoen verloopt.

In de herfst trekken de herders naar markten om zich nieuwe bokken aan te schaffen en met hun mooiste dieren deel te nemen aan wedstrijden, in de winter ploeteren ze door de sneeuw om het hooi tot bij de kudde te krijgen, in de lente leven ze op het ritme van het lammeren. Het boek gaat over de eenentwintigste eeuw, maar op enkele details na, zoals quads, mobiele telefoons en thermisch ondergoed, zou het net zo goed over de negentiende eeuw kunnen gaan.

Hoewel James Rebanks aanvankelijk geen diploma behaalde op de middelbare school, studeerde hij later toch af aan de universiteit, in Oxford. Hij keerde nadien terug naar het hoogland, maar

heeft net als veel andere herders vandaag een tweede job om het hoofd boven water te houden. Rebanks werkt meer bepaald als raadgever voor Unesco, vooral op het vlak van duurzaam toerisme.

Sinds *Het herdersleven* tot ieders verrassing een bestseller werd, is Rebanks bovendien een publiek figuur in het Verenigd Koninkrijk. Meer dan 82.000 mensen volgen hem op de sociale netwerkwebsite Twitter. Zijn tweets en de discussies die ze uitlokken, bijvoorbeeld over de intelligentie van schapen, zijn beslist amusant en soms leerrijk, maar het boek waarmee dat alles begon, is uiteraard een veel grotere aanrader. (JWH)

James Rebanks, *Het herdersleven. Een verhaal over het Lake District*, Hollands Diep, Amsterdam, 2016, 288 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 4883 019 0.